

בכשרות כראוי ולא פתחו את בית התפלה בבקר השכם, אך לאחרונה התפשרו לבחור להם את ר' שלמה פסח לאב"ד עם עוד שני דינים בשנת 1788 הורשו מ"ו משפחות לרור בריגא בשנת 1811 היו 736 יהודים בריגא. בשנת 1843 בנו ביהכ"נ בפרוור העיר המכונה "טאסקווא". בשנת 1858 נהרסה החומה בריגא והיהודים הותרו לדור בתוך העיר בשנת 1871 הקימו בית הכנסת המפואר ברחוב של מסלת הברזל.

[רבני העיר וחכמיה] כאשר יצא החוק בימי הקיסר פאול הראשון בשנת 1799 ליסד הצנזורה ברוסיה נתמנה י"ל אלקאן בריגא למבקר ספרי עברית המסיף ר' מנחם ליליענסהאל היה הראש לבתי הספר לבני ישראל בריגא שנוסדו ע"י שר ההשכלה ברוסיה בשנת 1839, והיה הרב מטעם הממשלה. ואחריו בשנת 1843 נתמנה המסיף אברהם ניימאן הרב הראשון לעדת החרדים היה ר' אהרן ב"ר אלחנן (1840) ואחריו חתנו ר' יעקב אליהו ריבלין, בין המשכילים בריגא נחשבו דר' שמעון בריינין, ר' יוסף י"ל זאסניץ, ואברהם זלמן פרידוס ביבליוגרף בבית עקר הספרים העירוני בנווארק מספר התושבים בריגא בשנת 1897 היה 282,943 ומהם 30 700 יהודים.

ביבליוגרפיה: אדאלף עהרליך, ענטוויקעלונגעסגער שויכטע דער איוראליטישען געמיינדעשולע צו ריגא, פטרבורג 1894; בוכהאלטן געשיכטע דער יודען אין ריגא, ריגא 1899; J E x. 418.

ב. מ.

ריגין, יצחק שמואל (בר"ת יש"ר): רב חכם וסופר; נולד בגוריצא (Goritz) במחוז איליריא איטליא בשנת 1784, ומת שם 29 אונגוס 1855 אביו ר' אברהם ויסא (חי) נולד בקראא ואביו אביו ר' עזריאל נולד בעיר ריגין (Reggio) באיטליא ומכונה ע"ש עירו, ר' אברהם נתמנה לרב בגוריצא ושם הוליד את בנו יצחק שמואל. יש"ר למד אצל אביו ראשית למדיו בעברית ותנ"ך ובהיותו בן י"ד כתב קינה על מות ר' משה חפץ הרב מגוריצא זולת לשון איטלקית ידע לשונות צרפת גרמנית ורומית ואיזה לשונות בני קדם הוא למד חכמות שונות ורכש לו ידיעה גדולה בחכמת החשבון, עד כי עלה בידו להתיר שאלה חמורה במאטימאטיקא ופתרונו נדפס בכב"ע "ניוידער צייטונג" בשנת 1802, ונהפך שמו בחכמה הזאת. בשנת 1803 הלך למריעשם ויהי מורה בבית גביר אחד, בשנת 1807 שב לגוריצא. בשנת 1810 נפל המחוז איליריא ביד הצרפתים, ושר המחוז מנה את יש"ר לפרופסור בהליצאוס שם, אך בשנת 1813 כאשר באה גוריצא תחת ידי האוסטרים הוכרח יש"ר להתפטר ממשמרתו. בשנת 1822 יצא חוק הממשלה שלא לסנות רב על הקהלה אם לא למד גם חכמות חיצונות ובפרט חכמת הפילוסופיא. אז הו"ל יש"ר בעיר ויניציא קול קורא בלשון איטלקית

דהיינו ארך ואדם כשר, ואם עניל ושפה לפיו מרפה, (48) כפתור מריפה, (49) בעה נגד סיני מריפה, (50) בעה זו נגד זו כשר, (51) פיצול מנבה ונומא תחתיה כשר, (52) יותרת מנבה מריפה, (53) בעה בשיפולי והום בשר מקיפה וסירכא תלויה מריפה, (54) סירכא כפולה ורבוקה ימעך הכל, (55) סירכא כפולה מחציה ולמטה ותלויה כשר (56) אטום יברוק אם מכבץ כינר, (57) בעה כשר (58) סירכא תלויה כשר, (59) בעה על חרין האונה מריפה, (60) בעה על החרין מריפה ע"ע מרפות; מורנא, סירכא

נ נ ה

ריגא: בירת פלך ליוואניא ברוסיא, על נהר דיגא, וניסדה בשנת 1158 ע"י סוחרים ברעמען, היהודים מריגא נזכרו ראשונה ברשימת ליוואניא בשנת 1560. אחד מהנאמנים שהותנו בין שרי העיר ובין סיניסמונד אונגוסט מלך פולין שלא יהיו היהודים קבלנים לפרנס את אנשי החיל, וכאשר נספחה ריגא למלכות פולין בשנת 1581 התחילו הסוחרים הנוצרים להתאונן לפני המלך כי היהודים מתחרים עמם ויבקשו אותו לעשות חוק לנרשם מכל מחוז ליוואניא. כנראה דרו היהודים בריגא דירת עראי לצורך מסחרם, כי דירת קבע נאסרה להם הסוחר היהודי אפרת רמאלאוויץ נזכר ברשימות העיר בשנות 7—1595 בבית השלום שכרת מלך שוועדן עם ריגא בשנת 1621 נאמר כי לא יתן רשות ליהודים ולנכרים להתישב בריגא אך סוחרים יהודים באו שם לקנות סחורה, ובשנת 1645 היה להסוחרים האלה בית אכסניא מיוחד להם בשנה ההיא נתפסו עשרים יהודים באשמה כי קנו אדרות עור מסוחרים מוסקווא בערמה, אך הוכיחו כי הם נקיים מפשע ויצאו לחפשי בשנת 1709 כאשר באה העיר במצור לא הניחו ליהודים לגור שם, רק בשנת 1710 ניתן רשות לנפתלי הירש ישראל ובני ביתו לדור בריגא, כי הוא היה סוכן לשיר רוסיא, אך היהודים האחרים הוצרכו לדור אצל בית אכסניא שלהם מחוץ לעיר. יצחק מארקוס סאלאמאן מהמבורג שהיה זחבי וסוחר בתכשיטין השיג רשות לישב בעיר, גם דר שם זונדל בן נפתלי הירש מוילנא ושלמה שמשון מהולאנר. בסוף שנת 1728 גרו י"ט יהודים בריגא, והיה להם בית הקברות, והתפללו בבית האכסניא ע"פ חוק הקיסרית עליזאבעט משנת 1742 נאסרה ישיבת היהודים גם בריגא אך יועצי העיר פתרו כי יפסידו הכנסות ממס הסחורות אשר הביאו היהודים מפולין לריגא, ולכן בקשו אותה להעביר את הגזירה, אך הקיסרית לא שמעה להם באמרה כי לא תחפץ להרויח משונאי המשיח בשנת 1765 הורשו עוד איזה יהודים לגור בריגא והם: דוד באמבערגער, משה אהרן לוי וואלף, ובנימין בעהר שהיה סוכן הממשלה בשנת 1783 כבר היו כשני מנינים יהודים בריגא והם נפרדו לשתי מפלגות, ואלה שבאו מפולין התנגדו לראשי הקהלה מפני שלא התנהגו